

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**ДЕРЖАВА —
ЦЕ КРОВ І ЗАЛІЗО!**

**СВОБОДА —
ЦЕ ВІСТРЯ МЕЧІВ!**

інформаційно-методичне видання

Київ — 2018

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**ДЕРЖАВА —
ЦЕ КРОВ І ЗАЛІЗО!
СВОБОДА —
ЦЕ ВІСТРЯ МЕЧІВ!**

інформаційно-методичне видання

Київ – 2018

027.625(477):94(477)

Д 36

Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко.
Матеріал підготувала О.В. Галета
Літературний редактор Н.М. Кійко

Держава — це кров і залізо, свобода — це вістря мечів : інформ.-метод. вид. / Міністерство культури України ; Національна бібліотека України для дітей ; матеріал підгот. Галета О. В. — Київ, 2018. — 18 с.

Інформаційно-методичне видання присвячене 100-річчю подій Української революції 1917-1921 років та вшануванню пам'яті її учасників на період до 2021 року, яке містить коротку історичну довідку про бій під Крутами та день проголошення Акту Злуки Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки. Адресоване бібліотечним фахівцям та організаторам дитячого читання.

© Національна бібліотека України для дітей, 2018

Якщо б люди могли вчитися з історії,
які б повчальні уроки вона нам дала!
Семюел Тейлор Колрідж¹

Як зазначав німецький філософ Георг Гегель, досвід та історія виявляють, що народи й уряди так нічого і не навчилися з помилок минулого, а якщо й взяли для себе якийсь урок, то не застосовували його в житті.

Формування національної свідомості, сприяння збагаченню та оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти — це мета, яка сьогодні особливо гостро стоїть перед нашим суспільством. Національно-патріотичне виховання дітей та молоді у сучасних умовах — комплексна системна та цілеспрямована діяльність не лише сім'ї, а й освітніх закладів, спеціалізованих бібліотек для дітей, органів державної влади, громадських організацій, інших соціальних інститутів. Головною домінантою такого виховання є формування ціннісного ставлення до навколишньої дійсності і самого себе, активної життєвої позиції щодо зміцнення державності, почуття української ідентичності та національної самосвідомості, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави.

Історичне минуле України 100 років тому — це постійна боротьба за незалежність під час Української революції 1917-1921 років, бій під Крутами 29 січня 1918 року, проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 року.

¹ Народи й далі не бажають вчитися // О нлайн-бібліотека товариства «Вартова башта» : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://wol.jw.org/uk/wol/d/r15/lp-k/102002562>. — Назва з екрана.

На прикладах історії становлення української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, боротьби українського народу за самовизначення, соборність та державність України формується цінність орієнтирів і почуття патріотизму у дітей та молоді.

З метою вшанування традицій боротьби за незалежність і соборність України та військової звитяги захисників рідної землі, творців національної державності Президентом України 22 січня 2016 року підписано Указ № 17 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років», яким 2017-й проголошено Роком Української революції.

Наразі молоде покоління українців здійснює подвиги, захищаючи територіальну цілісність нашої держави, а події, які відбулися століття тому, стали переламними й досі визначають сьогодення України. Бій під Крутами – один із важливих сюжетів сучасної української історичної пам'яті, який вже давно перестав сприйматись як рядова історична подія. Незважаючи на те, що він не мав визначального воєнного значення, для українського народу він став символом героїзму і жертвності молодого покоління у боротьбі за незалежність України. Бій під Крутами є історичним образом, що має важливе значення для української колективної пам'яті та української ідентичності. Вшановуючи героїзм молоді, ми маємо пам'ятати, що загибель добровольців у нерівному бою стала сумним наслідком недостатньої уваги керівництва УНР до системної розбудови збройних сил – єдиного гаранта незалежності молодого держави. Тому проведення заходів з нагоди 100-річчя трагедії допоможуть вшанувати пам'ять юних героїв Української революції 1917-1921 років, борців за свободу і незалежність України проти більшовицької навали.

Акт Злуки – урочисте проголошення Директорії акта про об'єднання Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки в єдину незалежну державу 22 січня 1919 року на Софійському майдані в Києві, спирався на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу і став могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх динамічної самоідентифікації, становлення нації. Тому Універсал Директорії став найочікуванішим документом, у якому зазначалося: «...Віднині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Наддніпрянська Україна. Здійснилися віковічні мрії, для яких жили і за які вмирали найкращі сини України. Віднині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Віднині український народ увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для ство-

рення нероздільної, незалежної української держави, на добро і щастя українського народу». День Соборності відзначають щороку 22 січня у день проголошення Акту Злуки 1919 року. У цей день вшановується й подія, що відбулася роком раніше, 22 січня 1918 року, – прийняття IV Універсалу УЦР, яким проголошувалася повна незалежність Української Народної Республіки. Проголошення Соборності стало історичним актом об'єднання українських земель у єдину незалежну державу і ввійшло до національного календаря як велике державне свято – День Соборності України. Щороку в цей день український народ із вдячністю згадує тих героїв, які словом і багнетом намагалися відродити незалежну соборну українську державу. Офіційно ж в Україні День Соборності відзначають з 1999 року.

В умовах сьогодення, в час духовного відродження та європейсько-го розвитку нашої держави спеціалізовані бібліотеки України для дітей, розуміючи свою місію та соціальне призначення, не стоять осторонь національно-патріотичного виховання, оцінюючи свої потенційні можливості у вихованні дітей за допомогою книг та просвітницьких заходів. Державотворчі процеси зумовлюють необхідність вирішення проблем виховання національно-свідомих громадян, справжніх патріотів, відданих Вітчизні, готових до захисту рідного народу, країни, а бібліотеки, як накопичувачі історичної пам'яті, мають виступати провідниками між поколіннями, передаючи знання і традиції за допомогою різноманітних форм роботи, які приурочені до відзначення історичних, державних свят і подій в Україні та спрямованих на утвердження в державі патріотизму, посилення моральної складової у загальній системі формування національної гідності, готовності відстоювати інтереси держави.

Повага до історичного минулого України, рідного краю, своєї сім'ї – основа виховання патріотизму. І саме бібліотекарі-професіонали ненав'язливо, але переконливо, переймаючи щоденну виховну естафету від батьків, вихователів та вчителів, сприяють чіткому усвідомленню громадянської позиції молодого покоління через методичні напрацювання, які застосовуються у бібліотечних заходах: проектах, різноманітних творчих конкурсах, родинних святах, уроках мужності та ін. Будь-яка історична інформація та фактаж найкраще засвоюється та запам'ятовується, якщо їх пропустити крізь власні емоції. Необхідність посилення й якісного оновлення змісту національно-патріотичного виховання та підходів до формування системи цінностей юних громадян впливає насамперед з того, що, у війні народилася нація, яка має творити свою незалежну культуру й історію і завжди пам'ятати про дорогу ціну, сплачену за відродження нації. У цьому напрямку діяльність біблі-

отек націлена на формування духовності, нової толерантної думки, відкритості, бажання і вміння зрозуміти інше та інших, виховання поваги до інших культур, європейських цінностей та одночасно збереження свого коріння, своєї національної ідентичності. На висвітлення цих питань та на виконання Указу Президента України 13 жовтня 2015 року № 580/2015 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 777-р «Про затвердження плану заходів з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років та вшанування пам'яті її учасників на період до 2021 року» і були спрямовані заходи дитячих бібліотек.

Традиційною та найпоширенішою формою роботи у бібліотеках для дітей залишаються книжкові виставки. Звертаючись до користувача засобами наочності, дитячі бібліотекарі роблять спілкування з ним найбільш образним, зрозумілим та продуктивним. Формуванню патріотичного світогляду молодого покоління, інтересу до історії та суспільно-політичного життя сприяли книжкові виставки **до Року Української революції 1917-1921 років**, в оформленні яких використовувалася література, що розкриває соціальні, політичні та культурні аспекти того часу, дає можливість глибше пізнати історію Української Революції:

- ✓ **виставка-хронограф «Українська революція 1917-1921 рр.»** (Віньковецька РБД Хмельницької обл.);
- ✓ **інформаційний виклад «100 років боротьби: Українська революція 1917-1921»** (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);
- ✓ **книжково-ілюстративні виставки:**

«ЗУНР: звитяга, трагедія, подвиг...» (КУ Тернопільської обласної ради «Тернопільська ОБД»);

«Бій за державність 1917-1921 років» (КЗ «Закарпатська ОДЮБ» Закарпатської обласної ради);

«На зламі тисячоліть» (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка);

«Українська революція 1917-1921 рр.», **«Петро Федорович Болбочан (1883-1919)»**, **«Українська революція 1917-1921 рр.»** (Чернівецька ОБД).

Поглибити знання дітей та молоді про ключові події Революції, політичних, громадських, військових і культурних діячів того періоду українського державотворення, звернути увагу на актуальність ідей суверенності та соборності держави, її територіальної цілісності як головних чинників розвитку України, активізувати пізнавальний інтерес учнів до засадничих подій революції та боротьби за державність, розвинути ос-

нови формування громадянської, історичної та національної свідомості, сформуванню активну громадянську позицію і почуття патріотизму допоміг спектр заходів з популяризації літератури. Під час *круглого столу «Київщина у контексті Української революції 1917-1921 рр.: події, факти, дискус»*, що відбувався у КЗ Київської обласної ради «Київська ОБД», крім обговорення питань українського державотворення 1917-1921 рр. (концепції та проблеми; культури та освіти в добу революції 1917-1921 рр.), необхідності виховання молодого покоління на прикладах минулого українського народу, було презентовано *інформаційно-бібліографічний посібник «Видатні діячі Української революції, уродженці Київщини»*. Захід відбувся за участі начальника Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації, головного спеціаліста музейної справи та охорони культурної спадщини, директорів РЦБС, бібліотечних фахівців, наукових співробітників музеїв, краєзнавців-дослідників, відомих діячів культури Київської області.

Поринути у вир історії, аби зрозуміти факти та події тієї далекої революції, діти мали змогу під час:

✓ *історико-пізнавальних годин:*

«Українська революція 1917-1921 років крізь призму історії», «Пам'ятаємо. Славимо. Вшановуємо: видатні учасники революції 1917-1921 років» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

«За Україну, її славу і волю!», «Українська революція: хронологія подій» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Голос і пульс Української революції» (КЗ «Закарпатська ОДЮБ» Закарпатської обласної ради);

✓ *історико-пізнавальних екскурсів:*

«Це нашої історії рядки: Українська революція 1917-1921 рр.» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Це нашої історії сторінки і рядки...» (ЦБ для дітей Чемеровецької ОТГ Хмельницької обл.);

✓ *історичних хроноскопів:*

«Мужність і відвага – крізь віки», «Україна в революційну добу 1917-1921 рр.» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

✓ *уроків історії:*

«Урятувати найдорожче – незалежність народу», «Державність вимріяна поколіннями» (Чернівецька ОБД);

«Українська революція: головні події, постаті» (Івано-Франківська ОБД);

- ✓ історичного репортажу **«Українська революція 1917-1921 років: сучасний вимір»** (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка);
- ✓ історичного етюдю **«Україна в революційну добу 1917-1921 років»** (Кам'янець-Подільська РБД Хмельницької обл.);
- ✓ коментованого перегляду відеороликів **«Українська революція: хронологія подій»** (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради).

Сформувати у дітей національно-патріотичні почуття допомогли виставки, присвячені героїчній боротьбі українського народу за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, **Дню Соборності України** та святу створення незалежної Української Народної Республіки.

✓ Книжково-ілюстративні виставки:

«Соборність – найцінніший скарб» (КУ Тернопільської обласної ради «Тернопільська ОБД»);

«Духовне гасло до єднання», «Соборна духом Україна» (КЗ «Закарпатська ОДЮБ» Закарпатської обласної ради).

✓ Відкриті інформаційні огляди літератури:

«Соборність – це єдність і злагода» (Одеська ОБД ім. В. Катаєва);

«Вона – наш витвір, наша мрія, соборна, вільна Україна» (Чернівецька ОБД);

«Соборність України – соборність нашої свідомості», «Соборність України – естафета поколінь» (Полтавська ОБД ім. Панаса Мирного);

«Соборність України: від ідеї до сьогодні» (КЗ «Міська бібліотека для дітей» м. Южноукраїнськ Миколаївської обл.);

«Я чую твій голос, моя Україно», «Україна – моя країна», «Україна – суверенна держава», «Я люблю Україну», «Наша земля – Соборна Україна», «Моя Україна – незалежна країна» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Ідея Соборності України: минуле, сучасне, майбутнє» (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка).

✓ Краєзнавча виставка **«Обереги рідної землі»** (Одеська ОБД ім. В. Катаєва).

До дня Соборності та 100-річчя IV Універсалу УНР у Національній бібліотеці України для дітей була проведена дискусія «Моя Україна – соборна, єдина», під час якої старшокласники розглянули проблеми розбудови незалежних українських республік на початку ХХ ст. та їх нелегкий шлях до об'єднання в єдину державу.

Познайомитися з історією Дня Соборності України, його значенням у житті українців, дізнатися про визначальні для державотворення істо-

ричні події ХХ століття, про споконвічне прагнення українського народу до волі, свободи та незалежності, про тяжку і тривалу боротьбу за національне визволення, утвердження власної державності та єдності, про всеукраїнську акцію «живий ланцюг» між Києвом, Львовом та Івано-Франківськом, яка відбулася 20 січня 1990 років як символ духовної єдності людей східних і західних земель України діти змогли під час нижченаведених заходів.

✓ Години історичної пам'яті та національної єдності провели:

«Єдина навіки рідна країна», «З'єднали в єдину всю Україну» (Волинська ОБД);

«Єдність – запорука сили», «Соборна. Вільна. Самостійна» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

«В єдності сила і міць держави», «Хай квітне у віках Соборна Україна» (КУ Тернопільської обласної ради «Тернопільська ОБД»);

«Ми єдиний народ, ми єдина країна» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Нам берегти тебе Соборну і єдину» (Городенківська ЦДБ Івано-Франківської обл.);

«Україна Соборна – наша гордість і слава» (Братська РБД Миколаївської обл.).

✓ Історико-патріотичні години пройшли:

«Вона – наш витвір, наша мрія, соборна, вільна Україна» (Івано-Франківська ОБД);

«День Соборності України – свято єдності українського народу» (Селищна дитяча бібліотека Печенізької ОТГ Івано-Франківської обл.);

«Соборність – це єдність і злагода» (Одеська ОБД ім. В. Катаєва);

«Співаємо славу єдності твоєї» (Б/ф № 3 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської обл.);

«Ми єдині і по духу і по крові» (Врадіївська РБД Миколаївської області).

✓ Історичні екскурси:

«Соборна. Вільна. Самостійна» (дитяча бібліотека м. Вознесенська Миколаївської обл.);

«Є така країна Україна» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

«День Соборності мовою фактів і документів» (Снятинська РБД Івано-Франківської обл.);

«Шлях до Соборності» (Чернівецька ОБД).

✓ Уроки та години державності:

«Моя країна – соборна Україна» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

«Україна – єдина країна» (Івано-Франківська ОБД);

«Соборна, вільна, сильна», «Ти єдина, Україно, ти на всіх у нас одна» (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка);

«День Соборності: на відстані часу» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Ми овіяні духом єднання» (б/ф № 11 ЦМБД м. Николаєва).

✓ *Народознавчі дайджести та інформ-дос'є:*

«Усі ми різні, та ми єдині, бо живемо в Україні», «Соборна Україна» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Хай квітне у віках Соборна Україна» (Чернівецька ОБД);

«Соборність України: від витоків до сьогодення» (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка);

«Україна – єдина соборна держава», «Моя Україна соборна і вільна» (Врадіївська РБД Миколаївської області).

✓ *Історичні ігри:*

«Усе моє, все зветься Україна», «Свою Україну любить» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради).

✓ *Відеоподорожі:*

«Соборна мати Україна – одна для всіх, як оберіг» (Віньковецька РБД Хмельницької області);

«Соборність України: естафета поколінь» (Кам'янець-Подільська РБД Хмельницької області).

✓ *Літературне свято «Соборна мати Україна – одна на всіх як оберіг»* (КЗК «Дніпропетровська ОБД»).

✓ *Віртуальна мандрівка «З Україною в серці»* (Одеська ОБД ім. В. Катаєва).

✓ *Формула єдності «Соборність + Незалежність»* (КЗ «Херсонська ОБД ім. Дніпрові Чайки» Херсонської обласної ради).

✓ *Відеопанорама «Єдина духом Україна»* (КЗ «Херсонська ОБД ім. Дніпрові Чайки» Херсонської обласної ради).

✓ *Медіа презентація «Україна крізь віки»* (Врадіївська РБД Миколаївської області).

✓ *День інформації «Свобода. Соборність. Єднання»* (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка).

✓ *Історичне перехрестя «Через минуле до майбутнього»* (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка).

✓ *Історичний репортаж «Україна суверенна: від витоків до сьогодення»* (Кам'янець-Подільська МБД № 8 Хмельницької області).

✓ *Історико-патріотичний вечір «Україна неповторна, єдина, свя-та»* (Врадіївська РБД Миколаївської області).

Важливі питання теорії і практики об'єднання різних частин одного етносу, народу, нації у складі єдиної держави; соборності як однієї із головних важелів національної єдності в умовах сьогодення; проведення виховних заходів у бібліотеках для дітей, спрямованих на утвердження національної свідомості, патріотизму та їх вплив на сучасну дитину піднімали учасники *круглого столу «Де не має свободи, там немає Вітчизни»* (ЦБ для дітей Чемеровецької ОТГ Хмельницької області).

У КЗ Київської обласної ради «Київська ОБД» організовано багатопланову *документально-літературну дискусійну годину «Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг»*, під час якої були представлені фондова і нова література з даної теми та документальна кінохроніка «Соборність». Про історію свята, події, які відбувалися далекого 1919 року на Софіївській площі в Києві йшла мова в історичній відео-подорожі під час презентації мультимедійної книги «Соборність – духовне гасло до єднання».

Дізнатися про трагічні події, які передували Крутянській битві, про політику тогочасного уряду, про справжній, а не декларований патріотизм, мужність і відвагу діти змогли через книжкові виставки, спеціально підготовлені **до 100-річчя Дня пам'яті героїв Крут**.

- ✓ *Віртуальна виставка «Символ героїзму українського юнацтва»* (Національна бібліотека України для дітей).
- ✓ *Виставки-реквієми.*

«Крути: найбільше важить слово правди» (КЗ «Закарпатська ОДЮБ» Закарпатської обласної ради);

«Пам'ятай про Крути» (Чернівецька ОБД).

- ✓ *Літературно-художня експозиція «Бій під Крутами: історія подвигу»* (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка).
- ✓ *Виставка-скорбота «Крути – символ національної пам'яті»* (б/ф № 5 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської області).
- ✓ *Виставка-пам'ять «Крути. День перед вічністю»* (б/ф № 5 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської області).
- ✓ *Виставка-вшанування «Нев'янучий вінок пам'яті Героїв Крут»* (б/ф № 3 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської області).
- ✓ *Історико-патріотична розкладка «Крути, про це нам не забути. Їх триста, як скло, за Україну полягло»* (Івано-Франківська МБД).

Про героїчний подвиг юнаків, які по-лицарськи поклали душу і тіло за незалежність молодой Української держави, за волю нашої країни у нерівному бою під Крутами, про ключові постаті, що творили цю сумну і героїчну сторінку нашої історії діти дізналися на тематичних годинах, днях та вечорах пам'яті тощо.

✓ *Історико-літературні години:*

«Крути: і сум, і біль, і вічна слава», «Символ українського героїзму» (КУ Тернопільської обласної ради «Тернопільська ОБД»);

«Ніколи Україні не забути тих юних душ нескорений політ» (Івано-Франківська ОБД);

«Поетичне слово про героїв Крут» (Богородчанська ЦДБ Івано-Франківської обл.);

«Крути: і сум, і біль, і вічна слава»

(Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка);

«Вічну славу здобували українці біля Крут» (Чернівецька ОБД);

«Вони – життя безсмертний цвіт» (б/ф № 8 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської обл.);

«Крути – трагедія і гордість України» (б/ф № 1 КЗК «Кременчуцька МЦБС для дітей» Полтавської обл.);

«Герої Крут – погляд в історію» (КЗ «Чернігівська ОБД» Чернігівської обласної ради);

«На Аскольдовій могилі український цвіт» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

✓ *Марафони історичної пам'яті:*

«Хоробрі серця України» (Національна бібліотека України для дітей);

«Ніколи Україні не забути цих душ нескорених політ» (Галицька ЦДБ Івано-Франківської обл.);

«Бій під Крутами: відомі і невідомі сторінки» (Селищна дитяча бібліотека Печеніжської ОТГ Івано-Франківської обл.);

«Від героїв Крут – до героїв Майдану» (Городенківська ЦДБ Івано-Франківської обл.);

«Крути – символ українського патріотизму» (Одеська ОБД ім. В. Катаєва).

✓ *Історичні відеогодини:*

«За Україну, її славу і волю!» (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради);

«Лист без конверта» (КУ Тернопільської обласної ради «Тернопільська ОБД»);

✓ *Днів та вечори пам'яті:*

«Понад Крутами – вічність у сурми сурмиць» (Галицька ЦДБ Івано-Франківської обл.);

«Трагедія. Подвиг. Пам'ять» (КЗ «Закарпатська ОДЮБ» Закарпатської обласної ради);

«Вічна слава в кетягах калини» (КЗК «Дніпропетровська ОБД»);

✓ *Історичні повідомлення:*

✓ **«Вони стали на захист Батьківщини»** (Одеська ОБД ім. В. Катаєва);

✓ **«Полеглим за волю славним синам...»** (Чернівецька ОБД).

✓ *Полемічна бесіда «День слави і скорботи»* (Чернівецька ОБД).

✓ *Реконструкція подій «Легендарний бій під Крутами»* (КЗ «Херсонська ОБД ім. Дніпрової Чайки» Херсонської обласної ради).

✓ *Історичний хроноскоп «Мужність і відвага крізь роки»* (КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкаської обласної ради).

✓ *Патріотичний квест «Пам'яті героїв Крут»* (Хмельницька ОБД ім. Т.Г. Шевченка).

Неабиякий інтерес сучасної молоді до історії своєї Батьківщини у користувачів-дітей КЗ Київської обласної ради «Київська ОБД» визвали *світлини пам'яті «Бій під Крутами»*, про що засвідчили і проникливий діалог з віршами, і обмін думками по завершенні заходу.

Учасники *години мужності і слави «Хоробрі серця»* Полтавської ОБД ім. Панаса Мирного мали змогу ознайомитися з цікавими фактами про захисників української землі у різні часи: дружинників київських князів, козаків Війська Запорізького, Січових стрільців, учасників бою під Крутами, воїнів УПА.

Вшанування традицій боротьби за незалежність і соборність України та військової звитяги захисників рідної землі, творців національної державності, всього перебігу подій Української революції, визрівання політичної еліти та суспільства від ідей автономії до цілковитої незалежності, та головне до готовності захищати цю незалежність із зброєю в руках у дитячих бібліотеках здійснювалося й в рамках великих комплексних та міні проектів і програм, масштабних творчих акцій тощо.

В рамках бібліотечного проекту «Шануй своє» у Полтавській ОБД ім. Панаса Мирного до століття бою під Крутами та вшанування подвигу учасників Революції Гідності була організована *книжкова виставка «Адреси мужності»* та *перегляд літератури «Крути: найбільше важить слово правди»*.

За програмою «Моє ім'я – Україна» у Чернівецькій ОБД до відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років та вшанування пам'яті її учасників на період до 2021 року було організовано та проведено: *віртуальну подорож «Дорога до волі»*, *конкурс малюнків «Що таке Незалежність?»*, *історичний екскурс «Шлях до Соборності»*, *бесіду «Соборна. Вільна. Самостійна»*, *інформаційні хвилини: «Хай квітне у віках Соборна Україна»* та *«Вони боролися за Україну»*, *годину історичної правди «Вічну славу здобували українці біля Крут»*, *полемічну бесіду «День слави і скорботи»*, *огляди літератури:*

«Урятувати найдорожче – незалежність нашого народу» та «Вона – наш витвір, наша мрія, соборна, вільна Україна», виставку-реквієм «Пам'ятай про Крути».

У «Обласній бібліотеці для дітей» Житомирської обласної ради в рамках програми «Єдина країна – єдина сім'я» провели ряд заходів з формування інтересу до історії України та рідного краю.

- До Дня пам'яті Героїв Крут проведена година історичної правди **«За ними свята Україна стояла, як мати»**. Діти мали змогу дізнатися про подвиг юних захисників Української Народної Республіки з матеріалів експрес-виставки-пам'яті **«Цвіт життя вони віддали Україні»**. Для всіх бажаючих пройшов пізнавальний кінозал **«Пам'ятаємо про Крути»**, присвячений далеким подіям на невеликій станції Крути 29 січня 1918 року.
- До Дня Соборності України проведено:
  - репортаж біля книжкової виставки **«Соборна мати - Україна одна для всіх, як оберіг»** та історичного хронографу **«Вона - наш витвір, наша мрія, соборна, вільна Україна»**;
  - калейдоскоп рекомендацій **«На гостини у різні куточки України»**, під час якого діти здійснили віртуальну подорож найбільшими містами нашої держави та взяли активну участь у гри-вікторині **«Я люблю Україну»**;
  - історичний екскурс **«В день злуки візьмемось за руки»**, родзинкою якого стало створення своїми руками вінка державної єдності, який символізує неподільність нашої Батьківщини.

У рамках патріотичного проекту «Україна починається з тебе» у Миколаївській ОБД ім. В.О. Лягіна пройшли: до Дня Соборності України *свято єднання* **«Наша Соборна Україна сонцем сяє у віки»**, виставка-хроніка **«Соборна мати Україна – одна на всіх, як оберіг»**, до Дня пам'яті героїв Крут *літературний перегляд* **«Волі народної дзвін»**.

Протягом 2017-2018 років в рамках проекту «Я гордий тим, що українець зроду» до Дня Соборності України було проведено історичний хронограф **«Українська революція 1917-1921: відродження державності»**, наприкінці якого діти взяли участь у фото-флешмобі **«З Україною в серці»**.

У рамках засідання клубу «Цікаві зустрічі» у Чернівецькій ОБД до відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років відбулися зустріч з кандидатом історичних наук, політологом, викладачем Чернівецького Національного університету ім. Ю. Федьковича Н. Нечаєвою-Юрійчук **«Українська революція 1917-1921 рр.: погляд в історію»** та година історичної правди **«Забута перемога: полков-**

ник Петро Болбочан» за участі кандидата історичних наук Д. Ліщука, заслуженого артиста України І. Дерди, письменника В. Васкана, голови «Історико-дослідницького товариства Петра Болбочана» В. Вакарюка, на яких діти дізналися про Кримську операцію 1918 року – військовий похід спеціальної групи Армії Української Народної Республіки на чолі з полковником Петром Болбочаном у квітні 1918 року на Крим проти більшовиків з метою встановлення на території півострову української влади та взяття під контроль Чорноморського флоту.

В рамках проекту «Я – українець, громадянин, патріот» у Краматорській ЦМБД ім. О.С. Пушкіна було проведено акцію **«Долоньки дитини за єдину Україну»**, історичну мандрівку з елементами квесту **«Соборність рідної землі – основа нації й держави»**, урок пам'яті **«Там цвіт прекрасний України довічним сном калино спить»**.

Відзначення 100-річчя подій Української Революції 1917-1921 рр. створює нові можливості для історичних досліджень тогочасних подій, переосмислення радянських історичних міфів, які «ховали» Українську революцію в так званій Жовтневій, для популяризації українського досвіду державотворення з наголосом на прагненні відмежуватися від традицій радянського періоду. Отже, варто визнати, що ті події є важливим фактором становлення української національної ідеї через вивчення, популяризацію й усвідомлення досвіду державотворення, аналіз історичних досягнень, помилок, традицій українського визвольного руху та їх переосмислення з точки зору сучасних державотворчих процесів. Віримо, що цього разу, зважаючи на сумні події новітньої історії, що викликали реальне пробудження громадянської свідомості, усі ініціативи спеціалізованих бібліотек України для дітей, спрямовані на зміни у національно-патріотичному вихованні, справді стануть міцним підґрунтям для формування нової генерації України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1. 100 років боротьби за Українську Соборну Самостійну Державу** // Правий сектор : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <https://pravyysektor.info/poglyad/100-rokiv-borotby-za-ukrayinsku-sobornu-samostiynu-derzhavu>. – Назва з екрана.
- 2. 29 січня 2018 року вивнюється 100-років бою під Крутами** // Український інститут національної пам'яті : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/29-sichnya-2018-roku-vipovnyuetsya-100-rokiv-boyu-pid-krutami>. – Назва з екрана.
- 3. Апанасенко Т.** Вони загинули за Україну : виховні заходи січня / Т. Апанасенко, Л. Сачевська // Позакласний час. – 2010. – № 12. – С. 11-12.
- 4. Байкеніч Г.** [Добірка матеріалів про історичні події грудня, державотворення України, Кримськотатарську Народну Республіку, нобелівський тиждень, Академію мистецтв України, видатних діячів держави та ін.] : темат. вкладка / Г. Байкеніч, О. Охрімчук // Позакласний час. – 2017. – № 11. – Школа патріота. – С. 1-48.
- 5. Бойко О.** Героїчна сторінка української революції. Бій під Крутами : науковці – вчителі / О. Бойко // Історія в сучасній школі. – 2013. – № 1. – С. 44-47.
- 6. Героїзм і трагедія нашої історії** : 29 січня – День пам'яті героїв Крут // Шкільна бібліотека. – 2016. – № 12. – С. 86-87.
- 7. Довгань Т.** Бій під Крутами: погляд на історію із сьогодення / Т. Довгань // Культура і життя. – 2018. – 2 лют. – С. 5.
- 8. Конарева Л.** Боротьба за суверенну державу триває : 22 січня Україна відзначає дві вагомі історичні події: проголошення незалежності УНР у 1918 році та Акт Злуки українських земель у 1919-му / Л. Конарева // Урядовий кур'єр. – 2016. – 22 січ. – С. 1, 4.
- 9. Кринська Г.** «Українська революція» : (період із лютого по листопад 1917 р.) : історія України : 10 клас / Г. Кринська // Історія та правознавство. – 2013. – № 19-21. – С. 57-64.
- 10. Лисенко Л.** Похід більшовицьких військ на Київ : історія України : 10 клас / Л. Лисенко // Історія та правознавство. – 2016. – № 28-29. – С. 34-38.
- 11. Лісовський В.** Вони стали на захист Батьківщини : пам'яті героїв Крут / В. Лісовський // Шкільна бібліотека. – 2008. – № 12. – С. 43-45.

- 12. Методичні рекомендації до 100-річчя української революції 1917-1921 років** // Український інститут національної пам'яті : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/methodicmaterial/metodichni-rekomendatsii-do-100-richchya-ukrainskoi-revoljutsii-1917-1921-rokiv>. – Назва з екрана.
- 13. Пастушенко Р.** Урок на тему «Українська Народна Республіка. Бій під Крутами»: історія України : 10 клас / Р. Пастушенко // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 2. – С. 15-21.
- 14. Подобєд А.** Крути: символ патріотизму й жертвовності в боротьбі за державну незалежність України : матеріали до позакласних заходів : 9-11-ті кл. / А. Подобєд ; фот. О. Подобєд // Історія України (Шкільний світ). – 2014. – № 23. – С. 25-27.
- 15. Сергійчук В.** Крути як відродження українства : сторінки історії / В. Сергійчук // Урядовий кур'єр. – 2010. – 29 січ. – С. 8.
- 16. Тарасенко Н.** Відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 рр. [Електрон. ресурс] / Н. Тарасенко // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 22. – С. 39-48. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr22.pdf>.
- 17. Уряд затвердив план заходів з відзначенням 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років** // Український інститут національної пам'яті : [веб-сайт]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.memory.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-plan-zakhodiv-z-vidznachennya-100-richchya-podii-ukrainskoi-revoljutsii-1917-19>. – Назва з екрана.

ДЕРЖАВА — ЦЕ КРОВ І ЗАЛІЗО,
СВОБОДА — ЦЕ ВІСТРЯ МЕЧІВ!

інформаційно-методичне видання

Відповідальна за випуск Гордієнко А.І. .
Матеріал підготувала Галета О.В.
Літературний редактор Кійко Н.М.
Комп'ютерна верстка Ярчак Н.В.
Підписано до друку 12.12.2018 р.
Зам. № 25. Тираж 75 прим.

Видавець та виготовлювач
НБУ для дітей
вул. Януша Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

НБУ для дітей
вул. Я. Корчака, 60, м. Київ, 03190
Тел./факс: 400-65-87, тел.: 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua